

LIBER II. LOGICAE
DE JUDICIO ET PROPOSITIONE.

P A R S I.
DE JUDICIO.

C A P U T I.
DE NOTIONE ET VARIETATE JUDICII.

§. I.

De varia hujus vocis significatione.

Judicium a variis varie accipitur : Ac ,
nequid de multiplici sensu dicam ,
quem vox haec apud juris Consultos
habet , vel ab ipsis etiam Philosophis ad diversa
significanda solet adhiberi ; judicium namque Phi-
losopho facultatem modo animae ; ejus vero adfe-
ctionem , actualem , inquam ejus cogitationem
modo significat. Quare , priusquam ad exponen-
das

das iudicii proprietates transgrediamur, ejus ante notionem, in quantum id quidem fieri possibile est, accurate determinandam esse, duximus. Sit igitur.

§. 2.

Judicii genesis describitur.

Judicii, quod pro actu, seu pro actuali mentis adfectione hic accipimus, sequentem esse generis facile intelligitur, quod si ad ea, quae intra nos contingunt, quando judicare dicimur, attendamus, eaque reflectendo singula adtente percurramus: nimirum 1. duae menti ideae occurrunt. Ubi adverte, ideas illas non semper ejusmodi esse oportere, ut illis objecta vere, seu, ut scholae loquuntur, realiter inter se distincta respondeant: sed sufficit, dummodo per mentem illa saltem distinguantur. 2. Ideas illas ad invicem mens refert. Ex qua earum ad invicem relatione seu comparatione mutua 3. eas inter se vel convenire vel pugnare apprehendit seu cognoscit. Cui cognitioni si tandem 4. interne mens adnuit, adquiescit, aut quocumque demum vocabulo ad exprimendum illum mentis adfensum, seu adprobationem internam con-vel disconvenientiae inter ideas cognitae uti quis velit, judicare dicitur.

§. 3.

In quo consistat iudicium.

Judicium igitur, quod ex dictis colligitur; in solo illo mentis adnuitu, qui cognitam inter ideas adinvicem relatas con-vel disconvenientiam subsequitur, consistit: & caetera non nisi ad illud requi-

quisita esse intelliguntur. Atque ad determinandam
 iudicii notionem ista interim sufficiant, donec ad-
 curata & logicae regulis conformata ejusdem defi-
 nitio a quodam producat, in qua conden-
 da inaniter hucusque plures laborarunt.

§. 4.

Quid per iudicium alii intelligant?

Non desunt tamen, qui iudicium cum ipsa per-
 ceptione seu cognitione con- aut disconveni-
 entiae inter ideas confundunt: atque inter hos Vir
 est de re logica caeteroquin valde meritus Vernejus
 qui *L. 3. de re logica P. I. Cap. I.* ita ait: *ha-*
beam ideam bovis & ideam canis: referam unam
ad aliam, & intelligam ideam bovis esse majorem,
id est, repraesentare aliquid majus, quam ideam ca-
nis. Cognitione, qua animadverto ideam bovis esse ma-
jorem idea canis, iudicium vocatur.

§. 5.

Quid de sententia hac censeamus?

Verum sententia tamen ista, utut Virorum cla-
 rissimorum est, nobis non placet, eamque
 vel sola ratione sequenti persuasi rejicimus; quia,
 si verum est, quod dicta sententia arguit, yana
 est & inanis lex adeo decantata & vel ab ipsis etiam,
 quorum ista sententia est, ceu primum aptissimum-
 que ad evitanda iudicia falsa remedium depraedi-
 cata: quod *in confuse solum cognitis adsensum sive*
iudicium (nisi tamen, quod non speravero, aliud
 adsensum illum, & aliud esse iudicium tritari quis
 velit) *cohibere tandiu debeamus, donec distincte*
denuum

demum cognoscantur. Qua enim, quaeſo! ratione iudicium ſuum in confuſe ſolum cognitio ſuſpendere quis poteſt cum per ipſam cognitionem jam adſit iudicium; niſi forte cognitionem modo diſtinctam, non aequè confuſam con- aut diſconvenientiae inter ideas iudicium eſſe, Adverſariorum aliquis praetendat. Quo ad dandam diſparitatis rationem ſemet obligabit, quam expectabimus, ſed ſufficientem.

§. 6.

Quid ſentiendum ſit de quaefione inter Philoſophos controverſa: iudicium an ad intellectum, an vero ad voluntatem pertineat?

De iudicio inter Philoſophos controvertitur: ad quamnam animae noſtrae facultatem, an ad intellectum, an vero ad voluntatem pertineat. Quam quaefionem, licet inanem illam & ſine uſu non eſſe, perſuaſum nobis habeamus, in logica tamen praepoſtere moveri exiſtimamus, utpote quae ex principiis demum pſychologicis ſatis dirimi poſſe, conſtat.

§. 7.

Judicium in adſirmativum & negativum bene dividitur.

In ſolo quidem ac indiviſibili mentis adnitu iudicium, ſicut dictum eſt, conſiſtit. Adnuere tamen poſſumus vel cognitae inter ideas convenientiae, vel cognitae inter eadem pugnae ſeu diſconvenientiae. Iudicium inde in adſirmativum & negativum nec immerito dividitur ita, ut adſirmativum dicatur iudicium, in quo cognitae inter ideas

convenientiae interne adnuimus; in quo vero cognitae inter eas pugnae seu disconvenientiae adnuimus, negativum vocetur.

C A P U T II.

DE VERITATE LOGICA JUDICII, ET DE ERRORE EI OPPOSITO.

§. 1.

Cur, & in quantum de veritate hic agatur?

Inter proprietates judicii, quas logica adtendit, praecipua est veritas. Hinc, quanquam habita ordinis ratione de veritate in quarto primum hujus operis libro disputare, nobis sit propositum, ubi cogitationibus simul ad verum dirigendis regulae praescribentur: hic tamen quasi per transfennam pauca quaedam eaque magis generalia, in quantum judicii veritatem spectant, explanabimus, caetera magis specialia ad dictum jam librum quartum adhuc differentes.

§. 2.

Veritas quid & quotuplex?

Veritas in genere per conformitatem, convenientiam eorum, quae simul esse perhibentur, solet definiri; & quadruplex in scholis nec immerito distinguitur: metaphysica scilicet, physica, logica & moralis. *Metaphysica* in conformitate, convenientia determinationum seu notarum alicujus